

Una ullada... a l'Escola Infantil de Sant Climent

Mª Jesús Olives

Immaculada Mas

Tori Saura

Rosa Marí

Esperança Anglada

Marta Cardona

Laia Obrador

Marian Cànovas

RESUM

Aquest treball pretén donar a conèixer la línia metodològica de la nostra escola (Escola Infantil Sant Climent) i en especial el treball per Ambients que hem encetat aquest curs escolar.

Sant Climent és una escola peculiar pel fet de comptar en un mateix edifici, des del 1976, amb els dos cicles d'Educació Infantil. Tot i pertànyer a dues administracions diferents, hem sabut caminar i créixer com un únic centre.

RESUMEN

Este artículo pretende dar a conocer la línea metodológica de nuestra escuela (Escola Infantil Sant Climent) y en especial los Ambientes, una nueva forma de trabajar que hemos iniciado durante este curso escolar.

Sant Climent es una escuela, peculiar ya que unifica en un mismo edificio, des de 1976, los dos ciclos de Educación Infantil. Aunque cada ciclo depende de una administración distinta, hemos conseguido avanzar y crecer como un centro único.

I. ELS NOSTRES ORÍGENS...

Els orígens de l'Escola de Sant Climent daten de 1.841 quan les classes es feien als porxos d'algunes cases del poble...

Entre 1886 i 1891 en Gabriel Comas és destinat a Sant Climent, mestre il·lustre que fomenta l'educació integral de la persona.

"Contrato de arrendamiento de una casa para escuela de niños en San Clemente, propiedad de Don Jaime Pons Carreras".

Joan Socías i els mestres posteriors fins a la Guerra Civil amplien i consoliden la innovació educativa amb la implantació regular dels passejos escolars i l'obertura d'un Museu Escolar. Aquest Museu, avui en dia encara es conserva i està integrat en l'edifici de l'Associació de Veïns de Sant Climent.

Entre 1939 i el 1976 és una època grisa per l'escola de Sant Climent: es prohibeix qualsevol metodologia en què l'alumne es pugui mostrar actiu.

Entre 1968 i el 1976 les classes es redueixen en nombre d'alumnes. Els cursos superiors es duen a terme a Maó. Només es cursa fins a 4t d'EGB. A partir de 1976, a l'escola de Sant Climent, queden únicament els alumnes de pre-escolar.

Entre els anys 1904 i 1908 es va construir un nou edifici en el carrer Sant Gabriel, que va ser un referent d'escola activa en aquella època.

Cal tenir en compte que al 1976 l'educació de 0-3 anys no disposa de cap marc legal i que és l'esforç i la voluntat de cada educadora el que fa possible que el grup d'alumnes dels més petits vagi endavant. L'actual Directora del primer cicle, Mª Jesús Olives Morro, és la persona que en aquell moment es va fer càrrec d'aquest grup d'infants. Poc a poc, entre 1976 i l'any 2008, l'escola creix, passant de dues classes (una d'infants d'entre 1-3 anys i l'altra de fillets de 4-5 anys) a quatre aules (una de primer cicle 1-2 anys i tres de segon cicle, 3, 4 i 5 anys).

És durant aquesta època quan es germina l'essència de la nostra manera de fer feina. Al començament l'equip docent estava únicament format per una educadora i una mestra, ja que hi havia pocs fillets i aquests s'agrupaven en aules unitàries. Aquest fet va afavorir que es produís una unió entre els dos cicles; per una banda, propiciat per la necessitat d'unir esforços i per l'altre per la bona voluntat de treballar conjuntament. Transcorregueren els cursos i aquesta manera de fer, es va anar consolidant fins a convertir-se en un tret d'identitat del nostre centre: la continuïtat de l'etapa 0-6 anys. Des de sempre, en la nostra escola, els moments de pati, les festes tradicionals, les celebracions amb les famílies i fins i tot algunes sortides es realitzen a nivell d'etapa, és a dir TOTS JUNTS (fillets de tota l'etapa 0-6 i docents dels dos cicles). A més a més, cada any es planifiquen algunes activitats per enriquir més aquesta interacció.

Avui, tot i que l'escola ha crescut i ha canviat molt, seguim valorant aquesta manera de treballar conjuntament i aquesta visió general de l'etapa, que estem convençudes que té molt de sentit. Per nosaltres és un privilegi veure com els fillets van creixent, madurant, formant la seva identitat... ser espectadores del seu creixement durant tota l'etapa.

El gener del 2008, després de molts anys de reivindicacions, s'inaugura el nou centre on ens trobam actualment.

Escola actual.

1.1. L'escola té la peculiaritat de cobrir tota l'etapa d'Educació Infantil (0 – 6 anys):

1r cicle: 0 – 3 anys: que forma part de la Cooperativa d'Escoles Infantils de Maó.

2n Cicle: 3 – 6 anys: que pertany a la Conselleria d'Educació i que és pública.

Des del 1976 fins avui, els dos equips educatius funcionem com un sol claustre: unim esforços, il·lusions i compartim espais i projectes. Aprofitam la continuïtat de l'etapa com una font de riquesa que ens dona informació privilegiada.

Pel fet de ser una escola petita, tres unitats de primer cicle i tres de segon cicle, les relacions personals que s'hi estableixen són molt properes a tots els nivells: alumnes, mestres, famílies i administració.

2. QUÈ VALORAM A L'ESCOLA INFANTIL SANT CLIMENT:

2.1. La continuïtat de l'etapa educativa 0 – 6 anys:

Els fillets i les filletes, en l'etapa d'educació infantil (0 -6 anys) viuen els anys més decisius del desenvolupament a tots els nivells.

El joc esdevé la principal eina d'aprenentatge. Compartir aquest joc i els moments quotidians propis de l'escola, dins un marc 0 – 6 anys, aporta una riquesa pedagògica alhora que potencia i estimula una sèrie de valors: relació, comunicació, respecte a la individualitat, convivència, participació, respecte al treball...

Nosaltres tenim el privilegi d'acompanyar-los durant tota l'etapa.

2.2. La construcció de la pròpia identitat:

“El primer concepte sobre la identitat pròpia apareix abans del primer any d'existència, però realment l'individu es reconeix com a tal durant el segon any...Entre el primer i el segon any de vida, els bebès es poden reconèixer al mirall i poden començar a utilitzar el llenguatge per descriure's de manera molt simple, com també poden començar a identificar alguns dels seus estats emocionals bàsics”. (Pérez 2012,14)

“És en la presa de distància quan ens diferenciem i aprenem a ser nosaltres mateixos, quan posem a prova les nostres capacitats i comencem a comprovar que el que abans vam fer en companyia dels referents afectius, ho podem fer sols, perquè ells ens van mostrar com fer-ho”. (Ruíz 2011,51)

2.3. L'infant en societat. Relacions infant – família – escola - poble

Aprendre a viure junts és un dels reptes de l'educació de l'actualitat...

La integració social és un factor clau del benestar emocional. Quan ens relacionem bé amb els altres tenim més possibilitats d'estar a gust amb nosaltres mateixos.

- L'Escola...i els infants

A l'escola el grup d'iguals té una importància especial. Els permet experimentar sentiments i afectes, posar en joc i practicar mecanismes de relació, assajar les primers fidelitats i els primers fracassos.

Com vam sentir a dir al mestre Carles Parellada: "l'escola ha de ser un espai on els infants han de ser feliços, han de sentir-se bé i generar somnis.

- L'Escola... i la família

Tenim clar que l'escola existeix gràcies a les famílies. Entenem tots que l'educació és una feina conjunta, un projecte comú. Per això compartim objectius per millorar la resposta educativa; les famílies tenen cabuda dins l'escola des del Consell Escolar i l'AMIPA. Amb el seu suport s'organitzen Tallers, activitats extraescolars, conferències, escola d'estiu, festes, etc.

- L'escola...i el poble de Sant Climent

Els habitants de la població de Sant Climent que ens acullen juntament amb els seus carrers encaïats, comerços, horts, camins...esdevenen el nostre camp d'aprenentatge. Aquest escenari ens permet descobrir el món, aprendre a formar part d'una col·lectivitat, d'un poble per créixer com a ciutadans en un entorn real.

2.4. L'aprendre a aprendre. La iniciativa personal i la presa de decisions.

Citant a Jean Piaget: "el objetivo principal de la educación es crear personas capaces de hacer cosas nuevas y no simplemente repetir lo que otras generaciones hicieron".

Aprender a aprender és una competència bàsica que implica la consciència, la gestió i el control de les pròpies capacitats. Inclou tant el pensament estratègic com la capacitat de cooperar, d'autoavaluar-se i el maneig eficient de les estratègies i els recursos personals per transformar la informació en coneixement propi.

2.5. El coneixement del món per viure-hi, respectar-lo i contribuir en la seva millora

Empram un enfocament que combina l'exploració del món, l'aprenentatge científic, el raonament, l'argumentació...D'aquesta manera potenciam que els infants compreguin els fenòmens que els envolten; desenvolupam la creativitat, la curiositat i la ment crítica.

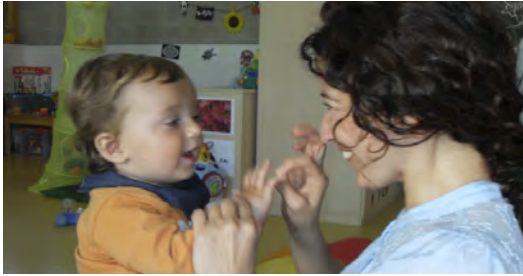
A l'escola treballam per projectes. El treball per projectes parteix de problemes reals apropats a la realitat del fill i fomenta el pensament lògic, el plantejament d'interrogants, l'aprenentatge a través de l'experimentació i la capacitat de fer deduccions.

2.6. El paper de l'educador, el clima i el vincle

Educar és, a més d'aportar coneixements, estimular la capacitat crítica de l'alumne perquè aquest adquireixi un criteri propi; fonamentar l'autonomia perquè pugui prescindir de l'ajuda dels mestres i, fins i tot, per contradir-los; despertar les ganes de més educació; promoure els valors de la democràcia, la justícia, la solidaritat...

Per això una bona identitat, unes relacions ajustades entre família – escola – infants, una actitud oberta davant els aprenentatges per conèixer el món necessita una bona mirada de l'adult i un clima adequat perquè tot s'esdevingui lentament.

Una mirada...

- Que dóna confiança,
- Que acompanya,
- Que fa sentir capaç,
- Que il·lusiona,
- Que engresca,
- Que protegeix,
- Que ajuda a créixer.

3. CAP A UNA NOVA MIRADA...ELS AMBIENTS.

Aquest curs 2014-2015, hem incorporat una nova metodologia en el segon cicle: els **Ambients**. Els ambients permeten respectar el nivell de maduresa, el ritme i els interessos de cada infant.

3.1. Justificació

3.1.1. El perquè d'aquest canvi de paradigma

L'itinerari formatiu del claustre, les inquietuds personals de cadascú i sobretot, l'harmonia en la mirada i en la manera d'entendre l'educació, han estat la base per elaborar i posar en pràctica el treball per ambients. Així mateix, agafem la idea de l'essència del nostre centre: el fet d'entendre que tots els infants són mirats per totes les educadores, i la convicció de què la interacció entre grans i petits és clau per afavorir el desenvolupament dels fillets.

El nostre punt de partida i inspiració és la formació que hem anat adquirint els darrers anys que ens ha permès veure que la realitat educativa avança en aquest sentit. El curs 2011-2012 el claustre va participar d'una activitat de formació anomenada "Ritmes i temps en la infància". Aquest curs vam poder conèixer en persona a Joan Domènech, mestre, defensor del moviment Educació Lenta i autor d'un llibre anomenat Elogi a l'educació Lenta, que ens va inspirar a iniciar aquest canvi.

Les societats han patit modificacions molt importants al llarg dels darrers temps; en conseqüència l'educació ha d'assumir nous reptes per adaptar-se a les societats del futur: ha de contribuir a la formació de ciutadans capaços de viure i participar d'una societat complexa que canvia constantment i ràpidament.

L'educació del futur es planteja que l'infant és el protagonista del seu itinerari d'aprenentatge, i com a tal, l'adult és el que permet i provoca que això sigui possible. Aquest fet suposa un canvi en el

rol tant del mestre com de l'infant. El mestre passa a ser un facilitador i un guia pels infants que, com a conseqüència, adopten un paper molt més actiu amb els continguts: si l'escola no es basa en la comprensió, l'experimentació i l'observació del món que l'envolta poc podrà contribuir en la formació de persones crítiques i participatives amb la societat.

Aquesta manera d'entendre l'educació afecta als diferents protagonistes:

1. Als Infants com a principals actors.
2. A l'equip docent, que treballa i confecciona tota l'escenografia.
3. A les famílies, com a acompanyants actius del procés d'aprenentatge que viuen els seus fills.

Així mateix, també implica una reflexió i anàlisi de:

- L'elecció dels materials.
- La distribució dels espais.
- L'organització del temps.
- L'enfocament de l'avaluació.

3.1.2. Objectius

Amb la metodologia dels ambients, volem aconseguir que els infants:

- Ser protagonistes, observadors, experimentadors, manipuladors, comunicadors i constructors del propi procés d'aprenentatge: aprendre a aprendre.
- Poder aplicar els coneixements en diferents situacions.
- Expressar-se a través de diferents llenguatges.
- Ser capaç d'interaccionar positivament entre infants de diferents edats, amb l'entorn i amb l'adult.
- Adquirir autonomia progressivament: desenvolupar les pròpies capacitats afectives i actuar cada vegada amb més seguretat i confiança en si mateixos.
- Aprendre a resoldre conflictes autònomament i a respectar les diferències.
- Reconèixer que una bona relació entre tota la comunitat educativa ens ajuda a créixer.

3.1.3. Com ens organitzam

Tres dies (dimarts, dimecres i dijous) al llarg de la primera hora (9:15h – 10:30h) les tres aules i el Hall de l'escola es converteixen en un Ambient concret (Simbòlic, Constructiu, Experimentació i Artístic). Amb tots els infants del segon cicle (57 alumnes), formem quatre grups (entre 14 i 15 infants per espai) amb fillets de diferents edats. Cada setmana poden escollir l'ambient al qual volen

anar durant els tres dies. Cada espai té una mestra assignada, d'aquesta manera totes les docents aconseguim tenir relació directa amb tots els alumnes i no únicament amb els fillets de la seva aula.

Amb una mateixa proposta per a tots els infants, en funció de la seva edat, les seves habilitats, els seus interessos, la seva personalitat...poden sorgir múltiples maneres d'abordar un mateix aprenentatge, i totes són vàlides. Aquesta és la riquesa que cercam amb aquesta metodologia, tothom hi té cabuda

3.1.4. Què implica aquest canvi per l'El Sant Climent...

Canviar el concepte: “ infant-aula-tutora”. Cada mestra serà la responsable d'un ambient, amb la qual cosa es romprà una mica el referent mestra-tutora ja que els grups estaran formats per edats diferents. Podem afirmar, idò, que totes les mestres seran responsables de tots. Es comparteixen tots els aspectes del procés d'ensenyament-aprenentatge: la programació, les experiències, els aprenentatges, l'observació del grup, l'avaluació dels processos...

Redistribuir els grups d'alumnes. Com que hem dissenyat 4 espais, els alumnes estaran repartits equitativament en aquest 4 espais, amb la qual cosa es redueix la ràtio mestra-infant. Aquest nombre de fillets més reduït ens permet fer una feina més personalitzada tant a l'hora d'abordar reptes cognitius com de resoldre possibles conflictes que puguin aparèixer. **La interacció** entre els infants de diferents edats (3, 4 i 5 anys) promou que els més grans estirin als més petits, se sentin més valorats i adquireixin un nivell més alt de responsabilitat i autonomia; provoca que tots aprenguin els uns dels altres i es potencia l'autonomia dels infants, ja que aprenen de les seves pròpies vivències i decisions. Cada setmana, el grup és completament diferent i s'inicia un nou procés d'ensenyament-aprenentatge compartit amb infants i adults.

Nova distribució dels espais i materials: dissenyar els 4 espais ens ha dut a reflexionar molt al voltant dels materials i els espais. En funció de com s'organitzi l'espai i es distribueixi el material es provoquen o s'eviten més els conflictes, s'afavoreix l'autonomia de l'infant o se'l fa més dependent de l'adult, es promou o es limita l'aprenentatge global i significatiu... Hem redistribuït el material del segon cicle, classificant-lo i posant-lo a l'abast de tothom. Per altra banda, cada Ambient s'ha equipat de material específic per aquella activitat.

Potenciar el treball en equip. Si la coordinació entre tots els membres del cicle no és fluïda aquesta experiència no es pot dur a terme. Durant l'activitat dels ambients canviem la concepció grup-mestra per una de compartida, consensuada a tots els nivells i en constant avaluació.

3.1.5. Normes d'organització i funcionament dels Ambients:

- Fem Ambients de dimarts a dijous.
- Els divendres, amb la tutora, es fa la tria de l'Ambient al qual aniran la setmana vinent.
- Cada quatre setmanes, un cop han passat tots els infants pels quatre Ambients, es canvia la proposta de cada espai.

- Criteris en la tria d'ambients:
- Cada fillet tria l'ambient que vol.
- Si ja està ple n'ha d'escollir un altre.

4. ELS NOSTRES AMBIENTS:

4.1. Ambient simbòlic:

4.1.1. Perquè és important un espai simbòlic? la funció simbòlica per poder entendre i interpretar el món dels adults.

El joc **simbòlic** és el joc en el qual l'infant imita accions de la vida quotidiana del món dels adults. Comprèn el període dels dos als sis anys. Apareix quan l'infant ha adquirit la capacitat de representació, mitjançant la qual representa accions i regles bàsiques imaginàries que es refereixen als acords sobre a què es juga.

El fet d'explorar i reproduir el món adult fa que es desenvolupi el pensament creatiu i els ajuda a resoldre conflictes, tensions, sentiments. No hem d'oblidar que el joc simbòlic és un aprenentatge que ajuda a l'infant a conèixer-se a si mateix i a l'entorn social que l'envolta.

4.2. Ambient de construcció:

4.2.1 Perquè és important un espai de construcció?

Amb aquesta activitat l'infant desenvolupa les nocions d'orientació i situació en l'espai. Identifica i explora cossos geomètrics

La capacitat de manipulació dels fillets/es, en aquesta edat, ha evolucionat. Al mateix temps els envaeix la necessitat de tocar, descobrir i experimentar amb els objectes i la seva disposició a l'espai. A partir d'aquí, sorgeix la necessitat de construir; al principi horitzontalment, per evolucionar en unes construccions verticals.

4.3. Ambient experimentatiu:

4.3.1. Perquè és important un espai d'experimentació?

L'ambient d'Experimentació ens obre les portes per treballar:

- L'experimentació sensorial de diversitat de materials.
- L'experimentació de les propietats químiques de la matèria.
- L'experimentació de principis bàsics de física.
- L'aproximació al mètode científic: formulació d'hipòtesis.
- La descoberta del medi natural de l'entorn de l'escola i...
- L'hort com espai de descoberta.

En aquest espai es presenta una proposta sobre la que després els alumnes poden experimentar lliurement ja sigui manipulant i/o explorant el material que se'ls ha posat a l'abast. Així mateix, a vegades amb l'ajuda de l'adult poden construir algun artefacte, o formular-se interrogants sobre allò que han pogut observar o provar. En ocasions, els resultats de la seva observació es recullen a través d'un dibuix/foto en la que ells escriuen allò que han après o viscut.

4.4. Ambient artístic

4.4.1. Perquè és important un espai d'art?

El treball de l'art té una importància molt significativa en l'educació dels infants. En doble sentit, l'educació artística possibilita tot un treball sobre la percepció del món que ens envolta i l'expressió del món interior del nens i nenes. Amb la percepció artística, es treballen aspectes com l'apreciació de la bellesa, el saber mirar i sensibilitzar-se davant el fet artístic, tant sigui plàstic, musical o dramàtic, tant sigui proper com llunyà. Es valoren les produccions dels companys més propers i es valoren les obres dels grans artistes reconeguts arreu del món.

5. I PER ACABAR...

El balanç que en fem del treball per Ambients és molt positiu.

Pretenem presentar als infants un espai en el qual es sentin protagonistes del seu propi aprenentatge; es sentin acollits i la relació docent – infant pugui ser més propera i rica (recordam que la ràtio durant els “Ambients” és menor que la del grup – aula).

La interacció de les diferents edats aporta una riquesa extraordinària. Els infants es relacionen entre ells per diferents motius en funció del moment, dels interessos, de les afinitats...

Els Ambients vénen a representar la Societat en la qual vivim: estem immersos en un món divers, en el qual tots som diferents i hi convivim de manera col·lectiva.

Treballar per Ambients ens ajuda a conèixer als infants des de perspectives diferents, a la vegada que són molts ulls els que poden “mirar” i conèixer a cada infant. Aquest fet ens ajuda a poder realitzar una avaluació molt més acurada i objectiva de cada infant.

Som conscients que estem començant amb aquesta nova metodologia i que com a docents tenim molt a aprendre. Al finalitzar el primer trimestre vam fer una avaluació que ens va servir per modificar alguns aspectes. Al finalitzar el curs tornarem a avaluar l'activitat sempre amb la idea de millorar-la. L'experiència viscuda al llarg d'aquest curs ens dóna una bona perspectiva i estem convençudes que el proper encara es pot millorar més.

En aquest procés sempre hem tingut present les famílies. Ja a principi de curs (a la reunió general de l'escola) els vam informar d'aquest canvi metodològic i al llarg de l'any els hem anat “mostrant” el procés nodrint el blog de l'escola de moltes mostres gràfiques (fotografies) d'allò que s'anava vivint dins cada Ambient.

Fa pocs dies, vam convocar a totes les famílies per explicar-los a través d'un petit documental (elaborat per tres estudiants del Grau d'Educació Infantil en pràctiques) què eren els Ambients, què es treballava amb aquesta metodologia, com havíem arribat a la decisió de posar en pràctica aquesta activitat i quines eren les nostres sensacions i l'avaluació que en fèiem.

Una vegada acabada la projecció del vídeo vam obrir un debat entre famílies i docents; un temps per rallar d'educació, d'emocions viscudes i un temps per escoltar-nos uns als altres. En general la sensació que ens vam endur de la trobada és que les famílies estan contentes amb aquest canvi, que es senten part d'aquest projecte i que ens donen suport per tirar endavant.

Al mateix temps, els vam passar un qüestionari d'avaluació dels Ambients on hi havia quatre preguntes obertes sobre el tema. Ens interessa moltíssim l'opinió dels pares. Pensem que com més junts anem (escola i família) en qualsevol aspecte educatiu, i en aquest (Ambients) en concret, tot reverteix de manera positiva en els infants; fet que al cap i a la fi és el que ens interessa.

*“Encontraré el camino o me lo abriré yo mismo.
Cada uno ha de recorrer su propio camino:
por sus propios pasos, con sus propios pies y a su propio ritmo.
Si todos siguiéramos los mismos senderos del camino
muchas partes del paisaje del mundo
quedarían sin ser vistas por nadie.
Nunca se vuelve a andar el mismo camino.
Cada vez que se recorre de nuevo un paisaje dice cosas distintas.
Los mismos pies trasladan siempre a un corazón distinto.
Solo en el mapa hacemos todo el recorrido
en un simple movimiento de vista.
Yo no quiero vivir mi vida en los mapas
sino en los caminos bordeados de amapolas.
Andar es pasear el alma
por el cuerpo del mundo”.*
(Toro, 2015, 71-72)

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

J.A Pérez Castelló, *Desenvolupament de la identitat a la primera infància*, Guix d'infantil, n.65, Març-Abril 2012, pàg.13-16.

A. Ruiz de Velasco i J. Abad Molina. 2011. *El juego simbólico*. Graó.

J.M del Toro, *Mi alegría sobre el Puente*, Desclée de Brouwer.

Dades i imatges de l'escola antiga de Sant Climent cedides per Pere Alzina.